

dr hab. Agnieszka Jakuboszczak prof. UAM
Wydział Historii
Uniwersytet im. A. Mickiewicza
ul. Uniwersytetu Poznańskiego 7
61-614 Poznań

Poznań, dnia 14 czerwca 2021 r.

Recenzja osiągnięć Pani dr Urszuli Kicińskiej przygotowana w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie historia.

Pani dr Urszula Kicińska, od października 2012 roku do września 2013 roku asystent, a od października 2013 roku adiunkt w Instytucie Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, uzyskała w 2007 roku na tejże uczelni magisterium na podstawie pracy *Strach przed piekłem, ucieczka w monastery. Społeczne, religijne i polityczne przyczyny kształtowania się pierwszego monastycyzmu oraz jego rozwój do VI w. n.e.* - promotor dr hab. prof. AP Marek Wilczyński. Dwa lata później obroniła kolejną pracę magisterską z zakresu historii, specjalność Historia Kościoła na Wydziale Historii i Dziedzictwa Kulturowego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie pt. *Charakterystyczne elementy społeczeństwa antiocheńskiego ukazane przez św. Jana Chryzostoma w „Homiliach na Ewangelię według św. Mateusza”*, promotor – ks. dr hab. Jan Żelazny. Rozprawę doktorską zatytułowaną *Wzorzec szlachcianki w polskich drukowanych oracjach pogrzebowych XVII wieku* napisała pod kierunkiem prof. dr hab. Bożeny Popiołek i obroniła w 2012 roku. Podkreślmy, że Habilitantka w latach 2007-2010 była zatrudniona w Zespole Szkół Samorządowych nr 1 w Limanowej oraz w Zespole Szkół Ogólnokształcących i Zawodowych w Limanowej. Ponadto ukończyła trzy kierunki studiów podyplomowych: w roku akademickim 2015/2016 w zakresie *Archiwistyki i zarządzanie dokumentacją* (Instytut Historyczny, Uniwersytet Warszawski); 2011-2012 r. *Organizacja i zarządzanie oświatą* (Wydział Pedagogiczny, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie); 2007-2008 r. *Sytuacja Romów w Polsce – historia, prawo, kultura, stereotypy etniczne* (Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie). W 2017 roku dr Kicińska otrzymała stypendium Fundacji Lanckorońskich, zrealizowane w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy w Kijowie. W 2019 roku uzyskała stypendium ufundowane przez Bawarską Kancelarię Państwową (odbyte w dniach 16-

30 czerwca w Polskiej Misji Historycznej, zlokalizowanej przy Uniwersytecie Juliusza Maksymiliana w Würzburgu (temat badawczy – *Widow in a noble society in the modern period*). Przyznane w grudniu 2020 roku miesięczne stypendium Rządu Francuskiego zrealizowane zostanie w ostatnim kwartale 2021 roku w Université de Strasbourg (temat badawczy – *The activity of noblewomen in the public sphere in the early-modern Polish-Lithuanian Commonwealth*).

Ocena dorobku naukowego

Zainteresowania naukowe dr Urszuli Kicińskiej koncentrują się przede wszystkim na zagadnieniach z zakresu historii kobiet (a szczególnie roli i pozycji kobiety w rodzinie i społeczeństwie staropolskim oraz patronacie kobiecym), historii codzienności i obyczajów, a także tanatologii (w tym ciekawe badania nad testamentami) i parenetyki. Wymienione problemy najczęściej analizowane są w ramach chronologicznych obejmujących przede wszystkim XVII i XVIII wieku. Podstawa źródłowa przedłożonego dorobku jest szeroka: od aktów normatywnych, przez dokumenty związane z kwestami gospodarczymi po bardzo intensywnie eksploatowaną (i to z dużym wyczuciem) korespondencję. Badania w głównej mierze dotyczą przedstawicielek stanu szlacheckiego z pewną predylekcją do elit tej grupy. Z pewnością jest ona najlepiej poświadczoną źródłowo. Trzeba przyznać, że dr Kicińska nie boi się poszukiwać choć szczątkowych informacji o mniej znanych postaciach. Wręcz przeciwnie, wielokrotnie daje dowód w swoich tekstach czy referatach na kilkunastu konferencjach, że należy do grupy zdeterminowanych badaczy, którzy z wielką starannością prowadzą kwerendę (zob. m.in. U. Kicińska, *Codzienne obowiązki zarządcy majątku – na przykładzie korespondencji Piotra Morzyckiego do Elżbiety z Lubomirskich*, [w:] *Epistolografia w dawnej Rzeczypospolitej*. T. 6, *Stulecia XVI-XIX. Nowa perspektywa historyczna i językowa*, red. Piotr Borek, Marcei Olma, Kraków 2015, s. 293-305). Nie brakuje pewnej refleksji także nad kobietami z niższych warstw społecznych, która wyrażona została w artykułach recenzyjnych (np. U. Kicińska, *Służba domowa w miastach na ziemiach polskich od połowy XVIII do końca XIX wieku* (Radosław Ponią, Warszawa 2014), „Klio. Czasopismo poświęcone dziejom Polski i powszechnym”, 2014, vol. 31, nr 4, s. 182-193).

Habilitantka opublikowała dwie monografie autorskie: *Wzorzec szlachcianki w polskich drukowanych oracjach pogrzebowych XVII wieku*, Wydawnictwo DiG, Warszawa 2013, ss. 404 (monografia podoktorska) oraz *W tym osieroconym stanie. Pozycja wdowy w społeczeństwie szlacheckim w Rzeczypospolitej (od schyłku XVII do połowy XVIII wieku)*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2020, ss. 680 (omawiana w punkcie Ocena głównego osiągnięcia naukowego). Pierwsza ze wskazanych prac to wartościowe opracowanie wpisujące się w

historię kobiet, oparte na cennym materiale źródłowym, jakimi są oracje pogrzebowe, które do tej pory nie były właściwie doceniane przez badaczy, także w zakresie historii mentalności. Choć praca ukazała się już kilka lat temu zaproponowane ustalenia pozostają aktualne i są inspiracją dla dalszych badań. Została także wyróżniona w 2014 roku nagrodą Dziekana Wydziału Humanistycznego UP w Krakowie za wybitne osiągnięcia publikacyjne.

Bardzo wysoko oceniam w dorobku naukowym Habilitantki prace wokół trzech edycji źródłowych, które ukazały się jako efekt działań w ramach grantu NCN realizowanego w latach 2013-2016 pt. *Korespondencja Elżbiety z Lubomirskich Sieniawskiej, kasztelanowej krakowskiej. Opracowanie edytorskie i analiza treści* kierowanym przez prof. B. Popiołek, którym to dr Kicińska była współwykonawczynią¹ (obszerna edycja spuścizny *Korespondencja Elżbiety z Lubomirskich Sieniawskiej, kasztelanowej krakowskiej. T. 1, Z serca kochająca żona i uniżona sługa: listy Elżbiety z Lubomirskich Sieniawskiej do męża Adama Mikołaja Sieniawskiego z lat 1688-1726*, opracowanie i wydanie Bożena Popiołek, Urszula Kicińska, Agnieszka Słaby, Warszawa 2016 (ss. 540); *Korespondencja Elżbiety z Lubomirskich Sieniawskiej, kasztelanowej krakowskiej. T. 2, Jaśnie Oświecona Mościa Księżno Dobrodziejko: informatorzy i urzędnicy*, opracowanie i wydanie Bożena Popiołek, Urszula Kicińska, Agnieszka Słaby, Warszawa 2016 (ss. 548); *Korespondencja Elżbiety z Lubomirskich Sieniawskiej, kasztelanowej krakowskiej. T. 3, Jaśnie Oświecona Mościa Księżno Dobrodziejko: rodzina, przyjaciele i klienci (wybór)*, opracowanie i wybór Bożena Popiołek, Urszula Kicińska, Agnieszka Słaby, Warszawa 2016 (ss. 302). Ponadto aktywność we wzmiankowanym projekcie zaowocował współredakcją monografii zbiorowej pt. *Kobiece kręgi korespondencyjne w XVII-XIX wieku*, red. Bożena Popiołek, Urszula Kicińska, Agnieszka Słaby, Warszawa 2016 (ss. 240). Dr Kicińska była również wykonawcą w granie NCN w latach 2016-2020, również pod kierunkiem prof. B. Popiołek pt. *Dobrodziejki i klienci. Specyfika patronatu kobiecego i relacji klientalnych w czasach saskich*. Jak deklaruje Habilitantka to właśnie dzięki temu grantowi możliwe było zebranie materiału do publikacji wskazanej jako główne osiągnięcie naukowe. Trzeci projekt (w trakcie realizacji) *Studia nad standardem życia szlachty w epoce wczesnonowoczesnej* zwraca uwagę na kulturę materialną XVI-XVIII wieku, ale z pewnością pozwoli Habilitantce wykorzystać wiedzę i doświadczenie z poprzednich grantów. Efekty kwerend prowadzonych w ramach grantów dostrzegamy zarówno w monografii zgłoszonej jako osiągnięcie naukowe, a także w referatach wygłaszanych na licznych konferencjach i seminariach naukowych. Wyraźnie widać, że dr U. Kicińska bardzo efektywnie pracuje w zespole, co jest bez wątpienia wielką zaletą. Zamierza także kontynuować działalność edytorską i przygotowuje do opublikowania listy Kazimierza Młockiego do Konstancji Marianny z Potockich Szczukowej (zob. *Autoreferat*, s. 27-28).

¹ Pozostali współwykonawcy to dr Agnieszka Słaby oraz dr Anna Penkała-Jastrzębska.

Podsumowując ocenę dorobku naukowego trzeba zaznaczyć, że jest on bardzo różnorodny ale równocześnie współgra z recenzowanym poniżej osiągnięciem naukowym. Ważne jest, że Habilitantka w swojej bibliografii ma zarówno monografię, ale także mniejsze formy wypowiedzi, jak rozdziały w monografiach zbiorowych, artykuły naukowe, artykuły recenzyjne oraz recenzje w prestiżowych czasopismach, a także teksty popularyzatorskie (których nie można pomijać, gdyż prezentują wysoki poziom merytoryczny) – w sumie ponad 60 publikacji. Zachęcałabym do częstszego publikowania poza granicami kraju oraz w językach obcych (dr Kicińska zna przecież j. angielski i francuski), ponieważ warto, aby tak ciekawe i wartościowe badania Habilitantki jeszcze żywiej funkcjonowały w międzynarodowym środowisku historycznym.

Ocena głównego osiągnięcia naukowego dr Urszuli Kicińskiej: monografia *W tym osieroconym stanie. Pozycja wdowy w społeczeństwie szlacheckim w Rzeczypospolitej (od schyłku XVII do połowy XVIII wieku)*, Kraków 2020, ss. 680.

Przedłożoną jako główne osiągnięcie pracę można bez wahania uznać za zwieńczenie wieloletnich badań oscylujących wokół historii kobiet, rodziny, czy zagadnień związanych z kobiecym patronatem. Zagadnienia te pojawiły się już w artykule dr Kicińskiej *Rola wdowy w rodzinie i społeczeństwie staropolskim na podstawie polskich drukowanych oracji pogrzebowych XVII wieku* („Sensus Historiae”, 2013, Vol. 13, nr 4, s. 135-148) ale zostały ujęte z perspektywy jednego typu źródła oraz w innych ramach chronologicznych. W przypadku recenzowanej pozycji przyjęcie do analizy okresu od końca XVII do połowy XVIII wieku wydaje się być zasadne. Okazjonalne przekroczenie tych granic, wynikające z dat życia kobiet, jest całkowicie zrozumiałe i zasadne. Istotne jest, że trzon obejmuje panowania Augusta II i Augusta III (prawie całe), które stanowią kulturowo dość spójny okres. Znaczne wejście w czasy Stanisława Augusta Poniatowskiego otwierałoby dyskusję na ile mamy do czynienia z poważniejszą zmianą w społeczeństwie i mentalności, wynikającą z nasilonych wpływów oświecenia.

W monografii Autorka postawiła sobie bardzo ambitny cel jakim jest ukazanie kompleksowego obrazu wdowy i jej pozycji w społeczeństwie szlacheckim we wskazanym powyżej okresie. We wstępie dr Kicińska deklaruje: „Moim celem było raczej stworzenie grupowego portretu staropolskich szlacheckich wdów” (s. 32). Po lekturze całości chciałoby się jednak powiedzieć, że Autorka poszła o krok dalej. Nie mamy bowiem statycznej figury wdowy w społeczeństwie, lecz dynamiczny opis funkcjonowania. Okazuje się, że wdowa nie jest bierną matroną, pasywnym elementem społecznej układanki, ani z perspektywy rodziny, ani życia gospodarczego, czy publicznego lub religijnego. Stosowanie sformułowań w tytułach rozdziałów jak „Działalność

gospodarcza” (rozdz. 3), czy „Animatorka życia publicznego” (rozdz. 4) kieruje nasze myślenie ku aktywności.

Przedłożone do oceny osiągnięcie naukowe dr Urszuli Kicińskiej pt. *W tym osieroconym stanie. Pozycja wdowy w społeczeństwie szlacheckim w Rzeczypospolitej (od schyłku XVII do połowy XVIII wieku)* to bardzo obszerna monografia, bo licząca samego tekstu 529 stron. Ponadto praca opatrzona została w wykaz najważniejszych skrótów (s. 531-532), bibliografię (s. 533-600), indeks osób (s. 603-676) oraz streszczenia w j. angielskim (s. 601-602) i spis treści (s. 679-680).

Swoją recenzję części dotyczącej zawartości monografii chciałabym rozpocząć od pochwały tego co jest sercem każdej pracy naukowej – bazy źródłowej. Na docenienie zasługuje bardzo obszerna, kompleksowa i przemyślana kwerenda, przeprowadzona zarówno w Polsce (w tym w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie; Archiwum Narodowym w Krakowie; Bibliotece Książąt Czartoryskich w Krakowie; Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu; Bibliotece Polskiej Akademii Nauk w Kórniku; Zbiorach Specjalnych Biblioteki Naukowej PAN i PAU w Krakowie; Sekcji Rękopisów Biblioteki Jagiellońskiej; Archiwum Państwowym w Łodzi; Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego), jak i zagranicą (Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie; Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy w Kijowie; Narodowym Archiwum Historycznym Białorusi w Mińsku; Saskim Głównym Archiwum Państwowym w Dreźnie (Sächsisches Hauptstaatsarchiv); Austriackim Archiwum Państwowym w Wiedniu (Österreichisches Staatsarchiv); Tajnym Archiwum Fundacji Pruskiego Dziedzictwa Kulturowego w Berlinie (*Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz*) oraz Litewskim Państwowym Archiwum Historycznym w Wilnie). Pozwoliła ona Autorce na stworzenie solidnej, rozbudowanej i zróżnicowanej podstawy do rozważań. Przeanalizowane zostały egodokumenty (m.in. epistolografia, testamenty, pamiętniki), jak i materiały z grupy dokumentów gospodarczych (w tym kwitacje, akta działów majątków, manifestacje, protestacje, inwentarze majątkowe), czy prawnych (w tym intercyzy, dożywocia). Zaznaczmy, że duży potencjał dla badań ma także prasa drukowana (wzmiankowane są gazetki rękopiśmienne zob. s. 28-29), która świetnie funkcjonowała w obiegu wśród szlachty i dostarczała wielu informacji o życiu społecznym.

Równie bogata jest literatura wykorzystana przy pisaniu pracy. Autorka umiejętnie z niej korzysta, wielokrotnie tworząc z zaczerpniętej wiedzy tło porównawcze dla analizowanych przypadków. Ogrom pracy jaki został wykonany przy gromadzeniu i przepracowaniu literatury widać w rozbudowanych przypisach, gdzie materiał jest trafnie dobrany, podnosząc wartość narracji. Do bardzo obszernej listy monografii i opracowań, nie tylko w j. polskim, ale również angielskim, niemieckim i francuskim, można jeszcze dodać *Veufs, veuves et veuvage dans la France d'Ancien Régime. Actes du Colloque de Poitiers (11-12 juin 1998)*, red. N. Pellegrin, CH. Winn, Paris 2003

oraz *La valeur des liens. Hommes, femmes et transactions familiales*, red. A. Martial, Toulouse 2009 (zwłaszcza artykuł Ch. Dousset-Seiden, *Fortunes et infortunes familiales des veuves (France, XVIIe-XVIIIe siècles)*, s. 47-67). Inne perspektywy badawcze mogły by wnieść prace M. Bernos, *Femmes et gens d'Église dans la France classique, XVIIe-XVIIIe siècles*, Paris 2003 i *Between Poverty and the Pyre: Moments in the History of Widowhood*, red. J. Bremmer, L. Van den Bosch, Londres 1995 (szczególnie O. Hufton, *Women without men: widows and spinsters in Britain and France in the eighteenth-century*, s. 355-376).

Układ pracy jest zasadniczo poprawny. Rozpoczynający monografię *Wstęp* obszernie prezentuje przede wszystkim stan badań oraz bogatą podstawę źródłową. W tym liczącym prawie pięćdziesiąt stron fragmencie zabrakło jednak wyraźnego postawienia pytań badawczych, gdyż otrzymaliśmy opowieść o tym co stało się fabułą narracji (*Wstęp*, s. 49-51) ze wskazaniem wątków, nazwanych w *Autoreferacie* „celami i tematyką pracy” (s. 4). Trudno odmówić przejrzystości tym rozważaniom nad dobranymi zagadnieniami, zarówno w książce, jak i w *Autoreferacie*. Nie jest to jednak postawienie problemów, czy wręcz pytań z jakimi konfrontujemy się w trakcie pracy ze źródłami.

Materiał został rozłożony na pięć rozdziałów. Pierwszy z nich *Sytuacja prawna wdowy w społeczeństwie* ma charakter wprowadzający. Na podstawie przede wszystkim literatury Autorka porządkuje wiedzę dotyczącą sytuacji prawnej. Oczywiście można dyskutować czy rzeczywiście nie można było zrobić tego w sposób bardziej syntetyczny, niemniej udało się w jednym miejscu zebrać wiele rozproszonych informacji i dokonać pewnego porównania norm prawnych obowiązujących na terenie Rzeczypospolitej szlacheckiej. Jest to bardzo użyteczny rozdział z perspektywy dalszych rozważań.

Rozważania przedstawione w rozdziale 2 pt. *Pozycja wdowy w rodzinie* są bardzo ciekawe. Sprawa zabiegów wokół rozwoju własnego potomstwa to ważny element funkcjonowania wdowy-matki w niepełnej rodzinie. Zwrócenie przez Habinatnkę uwagi na ten inny model relacji, bez tzw. męskiej „głowy rodzin” jest bardzo trafne. Warto postawić pytanie czy obserwujemy przejście tej pozycji? Czy rzeczywiście jest realnie „głową rodziny”? Czy fakt, że wdowa ponownie wychodzi za mąż oznacza, że nie widzi możliwości zrealizowania się w tej roli? Wydaje się, że można szukać odpowiedzi na te pytania w przywoływanych przez Habinatnkę przykładach. Czy Autorka zaryzykowałaby stwierdzenie, że pozycja wdowy w rodzinie to pozycja zakładniczki tej komórki społecznej, a w konsekwencji w pewnym sensie układu społecznego? Przyjęcie bowiem narzuconych reguł i norm, w połączeniu z predyspozycjami charakterologicznymi (*Autoreferat*, s. 13) pozwala na utrzymanie pozycji i ewentualne usamodzielnienie się choć od części mężczyzn w rodzinie.

Chęć kontroli nad wdową i jej majątkiem związany był ze stereotypowym obrazem kobiety niezdolnej do zarządzania majątkiem, wymagającej nadzoru przez całe życie. To pokazuje pozycję w społeczeństwie. Trudno o jej zmianę, gdyż jest osadzona w aktach normatywnych. Rozdział 3 *Działalność gospodarcza wdów* stała się okazją dla Habilitantki na pokazanie jak te ograniczone w decyzyjności postacie aktywnie działają na polu ekonomicznym. Pozycja wdowy-właścicielki jest umiejętnie zarysowana w relacji z podległymi jej ludźmi.

Pod dyskusję można podać treści zebrane w rozdziale 4 zatytułowanym *Wdowa jako opiekunka i animatorka życia publicznego*. Znalazły się w nim bardzo cenne uwagi o zaangażowaniu wdów w kształcenie i budowanie kariery synów oraz w przypadku córek formację intelektualną. Zagadnienia te wpisują się w problematykę funkcjonowania rodziny, gdyż mamy do czynienia z relacją wdowa-matka i potomstwo. Wydaje się, że winny więc znaleźć się w rozdziale 2 (*Pozycja wdowy w rodzinie*), gdzie, „Przede wszystkim uwaga autorki skupiła się na kwestii opieki wdowy-matki nad dziećmi” (s. 49). Zabiegi rodzicielki wokół edukacji synów i córek, gdy żył ich ojciec bywała znacząco ograniczona. Po jego śmierci przejmuje ten zakres zadań. Zmienia się więc pozycja matki w układance zależności rodzinnych, czemu poświęcony jest właśnie rozdział 2. Zasadne jest umieszczenie w rozdziale 4 rozważań nad opieką potomstwa osób, z którymi wdowy znalazły się w relacji patronackiej.

Jak zapowiada *Wstęp* w rozdziale 5 zatytułowanym *Praktyki religijne wdów* mamy mieć możliwość zapoznania się z „rolą kobiety w Kościele potrydenckim” (s. 51). Podjęcie tej tematyki jest bardzo ważne dla zrozumienia pozycji wdowy w społeczeństwie szlacheckim. Kościół i jego nauka kształtowały postawy i mentalność ludzi pierwszej połowy XVIII wieku i stanowiły bardzo ważny element rzeczywistości w jakiej wdowy funkcjonowały. Jednak tytuł rozdziału nie oddaje z pewnością tej myśli i odbiegamy od głównego problemu, czyli pozycji wdowy. Autorka podążyla tu raczej tropem dostarczenia kolejnych argumentów przemawiających za przyjętymi w historiografii ustaleniami, gubiąc interesującą nas pozycję wdowy, na rzecz opowieści o wspieraniu legacjami kolejnych zakonów czy duchownych. Trzeba jednak podkreślić, że rozdział powstał na bardzo ciekawej oraz solidnej bazie źródłowej i może być punktem wyjścia do napisania monografii na temat praktyk religijnych wdów.

Autorka przez pięć omówionych powyżej rozdziałów maluje ten obiecany we *Wstępie* „grupowy portret staropolskich szlacheckich wdów” (s. 30). Umiejętnie żongluje konkretnymi przypadkami, z których powstaje logiczna układanka pasujących do siebie „minibiografii” (s. 27). Zapewne dlatego dość rozczarowująco wypada *Podsumowanie* (s. 523-529). Stało się ono raczej streszczeniem tego co już było, a nie głębszą refleksją. Być może jest to wynik braku wyraźnego postawienia pytań badawczych (do źródeł) we *Wstępie*. Autorka ponownie raczej stwierdza (już w

czasie przeszłym), co Czytelnik znalazł, jakie ustalenia potwierdziła lub czego dowiodła w poszczególnych częściach książki. Nie satysfakcjonuje mnie konstatacja po pięciuset stronach rozważań, że „pozycja społeczna [wdowy] była silna i stabilna. Dzięki temu kobieta niejednokrotnie rezygnowała z kolejnego zamążpójścia, skupiając się na dbaniu o własne interesy, wychowywaniu i kształceniu dzieci, pomnażaniu rodzinnego majątku oraz na działalności patronackiej i charytatywnej” (s. 529). Nie usłyszeliśmy w końcowej części głosu wdów, które tak wiele informacji o sobie dostarczyły w kolejnych rozdziałach. Zaproponowane *Podsumowanie* w konsekwencji nie oddaje ogromu pracy oraz bogactwa zebranego i przecież przeanalizowanego materiału źródłowego. Żałować też trzeba, że ostatnie słowo w tej monografii nie jest słowem Autorki lub źródeł, z którymi tak świetnie pracowała w poszczególnych rozdziałach (s. 528 z przyp. 2).

Podsumowując ocenę wskazanego osiągnięcia naukowego dr U. Kicińskiej trzeba podkreślić, że choć jak zaznacza sama Autorka, nie jest możliwe wyczerpanie zagadnień związanych ze wdowieństwem (postulaty badawcze zob. s. 17-18), to jednak recenzowana monografia dostarczyła wielu cennych informacji zarówno o tych bardziej znanych, jak i mniej zbadanych kobietach. Nigdy nie jest za dużo chwalić ten wkład, z którego tak chętnie korzystają inni badacze. Pracę czyta się z dużą przyjemnością. Swoboda badawcza oraz bogaty materiał źródłowy idą w niej w parze z dobrym piórem, a Autorka prowadzi nas przez ciekawie odmalowany świat wdów szlacheckich w pierwszej połowie XVIII wieku. Jestem głęboko przekonana, że po drobnych zmianach warto opublikować monografię w j. angielskim. Konkludując ocenę osiągnięcia naukowego stwierdzam, że monografia dr Urszuli Kicińskiej *W tym osieroconym stanie. Pozycja wdowy w społeczeństwie szlacheckim w Rzeczypospolitej (od schyłku XVII do połowy XVIII wieku)* stanowi istotny wkład w rozwój dyscypliny historia.

Ocena osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych i popularyzacji nauki

Kilkunastoletnia działalność dydaktyczna Habilitantki jest oceniona przeze mnie bardzo pozytywnie. Obok bloku zajęć prowadzonych dla studentów Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie opiekowała się Sekcją Studenckiego Koła Naukowego, opiekuje się praktykami studenckimi oraz doktoranckimi i inicjuje współpracę ze szkołami, a także instytucjami z otoczenia społeczno-gospodarczego (np. Małopolskim Centrum Edukacji). Poza tym, że dr Kicińska uczy studentów z dużym zaangażowaniem i sukcesami, to również dba o swój rozwój i podnoszenie kompetencji, czego wyrazem z pewnością studia podyplomowe, które ukończyła w latach 2007-2016. Ta potrzeba udoskonalania własnego warsztatu (także jako archiwisty) zasługuje na docenienie. Wyrazem uznania za zaangażowanie w proces dydaktyczny jest nagroda „Mistrza Edukacji” za wybitne osiągnięcia dydaktyczne przyznana przez dziekana Wydziału

Humanistycznego Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie w 2018 roku. Na pograniczu dydaktyczno-organizacyjnym są działania dr Kicińskiej jako koordynatora kierunku Turystyka Historyczna i Dziedzictwo Kulturowe oraz przewodniczenia Kierunkowej Radzie Programowej właśnie tego kierunku.

Równocześnie godna docenienia jest działalność organizacyjna Habilitantki. Zaangażowała się we współorganizację czterech konferencji naukowych (w tym międzynarodowej) oraz konferencji metodycznej, a także „Małopolskiej Nocy Naukowców (w latach 2015-2018) i dwukrotnie „Festiwalu Nauki” w Krakowie. Wygłasza wykłady dla młodzieży szkolnej. Trzeba podkreślić, że organizacja konferencji owocowała również publikacjami, w których redakcję dr Kicińska żywo się angażowała. Powierzono Jej promocję oraz współpracę z absolwentami Instytutu Historii i Archiwistyki UP w Krakowie. Jest także aktywnym członkiem gremiów macierzystej uczelni: Rady Bibliotecznej (2013-2016), Kierunkowej i Wydziałowej Komisji do Spraw Jakości Kształcenia dla kierunków: Antropologia historyczna i Turystyka Historyczna i Dziedzictwo Kulturowe (2019-2022). Dr Kicińska należy do czynnych członków towarzystw naukowych: Polskiego Towarzystwa Historycznego, Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa oraz Polskiego Towarzystwa Badań nad Wiekiem Osiemnastym, Rady Muzeum Ziemi Limanowskiej.

Na pochwałę zasługuje działalność dr U. Kicińskiej w zakresie popularyzacji nauki. Ma w swoim dorobku cztery publikacje o charakterze popularnonaukowym, których odbiorcą są studenci oraz młodzież szkolna. Wspiera działania na rzecz propagowania historii lokalnej poprzez wygłaszanie wykładów dla młodzieży oraz wsparcie poprzez zasiadanie w jury konkursów (**m.in.** z Lokalną Grupą Działań „Blisko Krakowa”). Nie można pominąć także publikacji *Gdy edukacyjne jako forma aktywizowania uczniów w nauczaniu historii* (Multimedia a źródła historyczne w nauczaniu i badaniu, red. M. Ausz, M. Szabaciuk, Lublin 2015, s. 143-154), która z jednej strony pokazuje zaangażowanie dr Kicińskiej w dydaktykę, a z drugiej w popularyzację historii. Rezultaty utrzymanych na wysokim poziomie badań opracowała w przystępny sposób w formie biogramów (umieszczonych w cyfrowej Bibliotece Nauk Humanistycznych UP) oraz 9 tekstów w Pasażu Wiedzy Muzeum Pałacu Jana III Sobieskiego w Wilanowie, które dostępne są dla pasjonatów. Są to stosunkowo krótkie publikacje o charakterze popularyzatorskim jednak na bardzo wysokim poziomie merytorycznym. Bardzo ciekawym punktem w działalności popularyzatorskiej Habilitantki jest udział w akcji „Wolontariat Uczonych”, który pozwolił na kontynuowania działań w okresie pandemii w przestrzeni internetowej (poprzez FB oraz Youtube).

Podsumowując działania prowadzone przez dr Kicińską w ramach aktywności dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej stoją na bardzo wysokim poziomie i wzajemnie się uzupełniają,

tworząc obraz Historyczki o szerokich horyzontach nie tylko naukowych, ale także w życiu społecznym, otwartym szczególnie na młodych ludzi.

Konkluzja

Dorobek naukowy, dydaktyczny, organizacyjny i popularyzatorski Habilitantki Urszuli Kicińskiej oceniam bardzo pozytywnie. W przedłożonej jako osiągnięcie naukowe monografii *W tym osieroconym stanie. Pozycja wdowy w społeczeństwie szlacheckim w Rzeczypospolitej (od schyłku XVII do połowy XVIII wieku)*, Kraków 2020, ss. 681 Autorka prezentuje umiejętności warsztatowe, samodzielność naukową i zdolność do prowadzenia własnej drogi naukowej na poziomie samodzielnego pracownika naukowego. Dorobek naukowy wraz z osiągnięciem naukowym znakomicie współgra z aktywnością w grantach, konferencjach i popularyzacji nauki. Tym samym obraz działalności jest bardzo kompletny. Stwierdzam, że przedłożony dorobek spełnia wymagania stawiane w art. 219 ust. 1 pkt 1-3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2020 r. poz. 85 z późn. z.) i wnioskuję o dopuszczenie do dalszych etapów w postępowaniu habilitacyjnym.

